

Budiž světlo

Na počátku byla Země pustá a prázdná, temnota se vznášela nad hlubinou. I řekl Bůh: Budiž světlo! A bylo světlo... (I. kniha Mojžíšova, Genesis)

Historie světla je dlouhá a fascinující. Tato zlomová technologie, která nastartovala vývoj lidstva, se datuje do doby 1,7 do 2 milionů let před současností. Oheň byl pro lidi ten nejlepší dárek, jaký z kdy z nebe dostali a díky němu se mohli hřát, bránit zvířatům a užívat si naplno jídla a nočních radovánek. Postupem času osvětlovaly obydlí lampy plněné živočišným tukem, svíčky z vosku nebo loje (cca 3000 př. n. l.), plynové osvětlení (19. stol.), a konečně vynález žárovky, která 21. října 1879 svítila celých 40 hodin, znamenal pro lidstvo stejnou revoluci, jako ovládnutí ohně. O to smutnější je, v éře inteligentního osvětlení, stále objevovat pracoviště halící se do tmy, zašlé žárovky a kryty zářivek plné mrtvého hmyzu.

Pustíme-li se do tradičního hledání v legislativě, rychle objevíme, že **na osvětlení pracoviště včetně spojovacích cest se užívá denní, elektrické nebo sdružené osvětlení** (pozn. kombinace obojího), **které musí odpovídat náročnosti vykonávané práce na zrakovou činnost a ochranu zdraví v souladu s normovými hodnotami a požadavky** (nařízení vlády č. 361/2007 Sb., § 45). Co to znamená? Bezesporu to, že osvětlení je nejen potřebné pro práci, ale že jeho správné parametry jsou tak důležité, že nařízení vlády bylo v roce 2023 novelizováno, podmínky a hodnoty byly zpřísněny, a existuje řada závazných norem, které výše zmiňované normové hodnoty stanovují. Za zmínku stojí např. ČSN EN 12665 Světlo a osvětlení – Základní termíny a kritéria pro stanovení požadavků na osvětlení, ČSN EN 12464-1 Světlo a osvětlení – Osvětlení pracovišť – Část 1: Vnitřní pracoviště a ČSN EN 12464-2 Světlo a osvětlení – Osvětlení pracovních prostorů – Část 2: Venkovní pracovní prostory, které (jako všechny závazné normy) jsou veřejně dostupné na sponzorovaném odkaze <http://sponzorpristup.agentura-cas.cz>.

Co je ještě dobré vědět? Třeba to, že **pracoviště, které je osvětlováno denním osvětlením, pokud na něm může docházet ke zvýšené tepelné zátěži nebo oslnění, musí mít osvětlovací otvory vybaveny clonícími zařízeními umožňujícími regulaci přímého slunečního záření**, což převezeno do lidštiny znamená, že ve většině případů mají být v oknech žaluzie nebo rolety. A pokud právě vy pracujete v místnosti bez oken a celodenně pod umělým osvětlením ani to není v pořádku, pokud se nenacházíte na **pracovišti pouze s nočním provozem, pracovišti se speciálními požadavky na osvětlení kvůli technologiím nebo v místě se zvláštními požadavky na ochranu zdraví před nebezpečnými látkami**. Nově to platí, že **tam, kde nelze zajistit vyhovující denní nebo sdružené osvětlení, lze pracoviště provozovat nebo nově zřizovat pouze ve zcela výjimečných a odůvodněných případech a zaměstnavatel musí zajistit, aby práce na nově zřizovaných pracovištích, a na základě písemné dohody s orgány ochrany veřejného zdraví (pozn. KHS) i na současných pracovištích s nevyhovujícím denním osvětlením, práce netvořila více než polovinu směny nebo aby po nejvýše 2 pracovních dnech trvalé práce příp. následovala nejméně jedna celá směna v prostoru splňujícím požadavky nebo následoval jeden den odpočinku**. Povinnost denního osvětlení teď platí i pro místnosti pro odpočinek nebo funkčně vymezené části místnosti pro odpočinek, a samozřejmostí je údržba osvětlovací soustavy na pracovištích dle plánu údržby tak, aby byla pravidelně čištěna a trvale udržována ve stavu splňujícím legislativní požadavky nařízení vlády č. 361/2007 Sb., § 45–45 a). Vše pak musí umožňovat bezpečné používání a tam, kde není vzduchotechnika, musí být vždy umožněno manipulovat s okny a světlíky (pokud jsou otevíratelné) z podlahy bezpečným způsobem.

Světlo zásadně ovlivňuje naše pocity, výkon a zdraví. Dělá nás šťastnějšími a má pozitivní vliv na naše tělo, mozek, rychlost reakcí, efektivní práci a schopnost vstřebávat informace. Naše tělo světlo miluje a vyhledává. Aneb jak řekl Jan Werich: **Světlo je dům, kde se dá dobře bydlet...**

Dana Žáková, SIBP, oddělení BOZP OSŽ Ú